

A. ÖMER TÜRKES

romanlar arasında

Bir erkek konuşuyor

Avusturya edebiyatının günümüzdeki önemli temsilcileri arasında gösterilen Margit Schreiner, 'Ev, Kadınlar, Seks.' romanında karısı tarafından terk edilmiş bir adamın zihninde dolaşiyor.

Margit Schreiner, 1953 yılında Avusturya'nın Linz kentinde doğdu. Liseden sonra Salzburg'da edebiyat ve psikoloji alanında eğitim gördü. Uzun süre Japonya, Paris, Berlin, İtalya ve Linz'de yaşadktan sonra Aşağı Avusturya'da Gmünd'e yerleşti. 1989 yılında başladığı yazarlık hayatı boyunca aralarında 2009 yılı Avusturya Edebiyat Onur Ödülü'nün de bulunduğu çok sayıda edebiyat ödülüne değer görüldü. Çok yönlü ve politik bir yazar olan Margit Schreiner, gazete köşe yazarlığının yanı sıra inceleme kitapları da yayımladı.

FEMİNİSTLERE DUYULAN ÖFKE...

Roman kahramanı Franz, 47 yaşında, yakın zamanda işten çıkarılmış bir adam. Şimdi inşaatı yeni bitmiş büyük bir evde yalnız yaşıyor. Hikâye bir gün, belki birkaç saat içinde Franz'ın kafasından geçen karanlık ve öfke dolu düşünceler biçiminde kurgulanmış. Öfke- li, zira karısı tarafından terk edilmiş. Marie-Therese oğullarını yanına alarak evden sessizce ayrılmış.

"Bir gün her şeyin böyle sonlanacağını kimse bilemezdi. Herkes bize hayrandı. 20 yıl, onca zaman ve şimdi birdenbire yok sayılacak öyle mi? 20 yıl ve geçen yıl yeni eve taşınmamız, öncesinde para biriktirdik, her şeyi hazırladık -hepsi tamamlandı ve her şey çok güzel oldu- sen gidiyorsun! Tam taşınmışız, gidiyorsun, tam bahçe kazılmış, ağaçlar, çiçekler dikilmiş, gidiyorsun. Artık benimle yaşayamazsın! Delilik bu ya! Nihayet koca ev yapıldı bitti, nihayet yerin var, ne istersen yaparsın, sen kalkmış gidiyorsun."

Başına gelenleri büyük bir haksızlık olarak görüyor Franz. Özellikle de karısının asıl ismini kullanmakta ısrar etmesini.

"Ve sen Resi, Marie-Therese diye dersen de market kasasında bir kasiyer, hadi gönlün olsun, bir terzi olmaktan öteye gidemeyeceksin. Marie-Therese! 20 yıl boyunca Resi dedim ve şimdi birdenbire Marie-Therese diyecekmişim. Bir şey değişecek mi sanıyorsun? Sana Marie-Therese dersenem daha mı bağımsız olacağını sanıyorsun?"

Ad vermek sahiplenmektir. **Franz'ın öfkesi, dilediği gibi adlandırdığı, sa-**

hibi olduğunu düşündüğü bir varlığın ansızın özgürlük talebinde bulunmasından, talepten de öteye geçerek maddi ve manevi özgürlüğünü elde etmesi karşısındaki çaresizliğinden. Kustuğu kırgınlık, öfke, intikam kokan cümleler, kendi haklılığını kanıtlamak için sarf edilmiş olsalar bile her seferinde dönüp dolaşıp evlilik boyunca süren tahakküm ilişkisini sergiliyorlar: "Ben senin için aynı zamanda bir psikologtum da. Ben olmasam hâlâ market kasasındaydın, ben olmasam terzi olmayı asla başaramazdın, bensiz tek bir elbise dikemezdim çünkü buna cesaret edemezdim. Ben olmasam haftada iki kez terapiye gitmen gerekirdi..."

Kendisini fedakâr koca, karısını nankör kedi rolüne oturtan bir adamın sızlanmalarından oluşan düşünceler silsilesi Marie Therese özelinden çıkarak genel olarak kadın-erkek ilişkilere, ev hayatına, cinselliğe uzanacak ve feministlere -aslında kadının özgürleşmesine- duyulan öfkeyi dışa vuracaktır. Bu andan sonra Franz, ataerkil ideolojinin vücut bulduğu genelgeçer bir erkek kimliğine dönüşür. Bu kimliğin barındırdığı saldırganlık, bağnazlık ve kadın düşmanlığı açığa çıkar. Gücü elinden alındığında ise kırılmalı ve güçsüz bir kimliktir bu. Nitekim romanın sonunda boşanma hâkimisi ile zihninde yaptığı hayali konuşmalardaki talebi mağdur erkekler için dayanışmadır...

ÖZGÜRLÜK HAYALI

'Ev, Kadınlar, Seks.' (2001) romanı, Margit Schreiner'in 1997 yılında 'Nackte Väter' (Çıplak Babalar) ile başladığı 'Ayrılık Üçlemesi'nin ikinci kitabı. Birbirinden bağımsız hikâyelerin ayrılık temasıyla birbirlerine bağlandığı üçleme -2022 yılında Türkçeye çevrilen- 'Sevmek Dedikleri' (2003) romanıyla noktalanmıştı.

'Çıplak Babalar' ve 'Sevmek Dedikleri' romanlarındaki ayrılıklar ilkinde babanın, ikincisi de annenin yaşlanmalarından, hastalıklarından ve ölümlerinden kaynaklanıyordu. Her iki roman da -yine- uzun iç monologla anlatılmış ama anlatıcı rolünü bir kadın üstlenmişti.

Üçlemenin ilk iki romanında otobiyografik öğeler olduğu düşünülebilir.

lir. Spekülasyon değil. Zira Schreiner, yazma sürecinde 'hayatını bir materyal olarak ele aldığını' kendisi söylemiş bir söyleşisinde. Ancak bu materyalin gerçeklikle doğrudan bir bağı olmadığını da vurgulamış: **"Yaşadıklarımızı yazabilirsiniz ama yazdıklarınız sizin icadınızdır."** Ayrıca edebiyatta aldatmacaların, acı gerçekleri farklı renklerle sunmanın da karşısında. Bu anlamda Avusturya edebiyatının büyük ustası **Thomas Bernhard'ın mirasçısı denilebilir.** Sıradan hayatların, sıradan ilişkilerin karanlık tarafının tarihçiliğini yapıyor Schreiner.

Thomas Bernhard'a benzetilmekle birlikte Margit Schreiner'in -okuduğum- metinlerinde önemli bir fark var. Bernhard'ın iç monologları tabuları yakıp yıkan, hiçbir mizahi unsur barındırmayan, sert, saldırgan bir üslupla yazılmışlardı. Oysa **Schreiner'in kahramanlarının iç monologlarında ironik, kara mizaha yaklaşan bir ton var.** Tabuları yıkmaktan ziyade tabuların saçmalıklarını teşhir eden, alaycı -kinik- bir tarz. Söz konusu kinizmin metnin tamamına yayılmadığını ve eleştirinin ciddiyetini azaltmadığını eklemeliyim. İnsani dramaların biraz daha

rahat sindirilmesini sağlıyor sadece. Gerek üçleme içinde yer alan 'Sevmek Dedikleri' ve 'Ev, Kadınlar, Seks.' romanlarında gerek bağımsız bir roman olan 'İnsan Dengesi'nde geleneksel değer yargıları tarafından kuşatılan bireylerin hayatlarındaki travmaları, onlarla baş etmeye çalışan bireyin düştüğü mizahi durumlarla iç içe ve dilsel bir yoğunluk içinde anlatabilmiş. **Margit Schreiner, bireyin iç dünyasının derinliklerine kolayca nüfuz ederek pek çok kişi tarafından bastırılan duyguların izini sürüyor.**

Kısa ama yoğun anlatılarını dikkatle okumak, iç monologları yazarın ileri sürdüğü düşüncelere indirgememek gerekir. Roman kişilerinin ağzından çıkan kesinlik ifade eden cümleler aslında bir kesinliği değil, genellikle o kişilerin yanılışına işaret ediyor. Kısacası bakış açısını kurnazca tersine çevirerek kuruyor anlatısını Schreiner -özellikle de Franz'ın monologlarında.

Bütünüyle iç monoloğa dayalı bir anlatım kurmak kolay değil. Böyle bir tarz bir yandan okuyucunun anlatıcı ile özdeşleşme ve dile gelenleri olduğu gibi kabullenme, diğer yandan anlatının monotonlaşarak okuyucuyu yıldıрма tehlikesi barındırır. Neyse ki Schreiner, Franz gibi itici bir karakteri seçmesine, Franz'ın ağzından kadınların hiç hoşlanmayacakları düşünceleri nakletmesine rağmen bu tuzaklara düşmemiş. Sona doğru kahramanına bir miktar şefkat duyduğu bile söylenebilir. Çünkü Franz da bu arızalı sistemin ürünüdür. Erkek kimliği verilir. Aslında rekabetçi bir dünyada kendisine dayatılan bu kimlikten, sorumluluklardan yorulmuştur. Özgürlük onun da hayalidir. Margit Schreiner'in bu bahtsız kahramanına uygun gördüğü şiirsel adalet romanın son cümlelerinde ortaya çıkacaktır... ■

EV, KADINLAR, SEKS.

Margit Schreiner
Çeviren: Serap Gülercin
Karlık
Yapı Kredi Yayınları, 2023
120 sayfa.